

Nota Meeuwen-Gruitrode (Neerglabbeek) Weg naar Opoeteren

Verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek
Programma van Maatregelen
2018A77

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2018-03/ wettelijk depot: D/2018/12654/03
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., (2017), Meeuwen-Gruitrode (Neerglabbeek) Weg naar Opoeteren, Archeologienota – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2018-03, Bree, D/2018/12654/03

Projectcode:	2018A77
Naam erkende archeoloog:	Rik van de Konijnenburg
Erkenningsnummer:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatiegegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4560
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4560
Kadastergegevens:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4560
Topografische kaart:	zie gegevens archeologienota: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4560
Alle betrokken actoren:	Rik van de Konijnenburg (erkend archeoloog), Joan Janssen (archeoloog)
	Cerina Marchetta (contactpersoon initiatiefnemer),
	Jeroen Wijnen (aardkundige),
Betrokken personen buiten het project:	/
Contact:	Rik.vandekonijnenburg@telenet.be , 0496 209 018 jeroen.wijnen@laaglandarcheologie.nl

© 2018 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

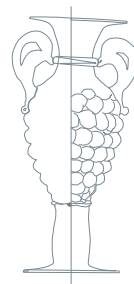
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2018/12654/03

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

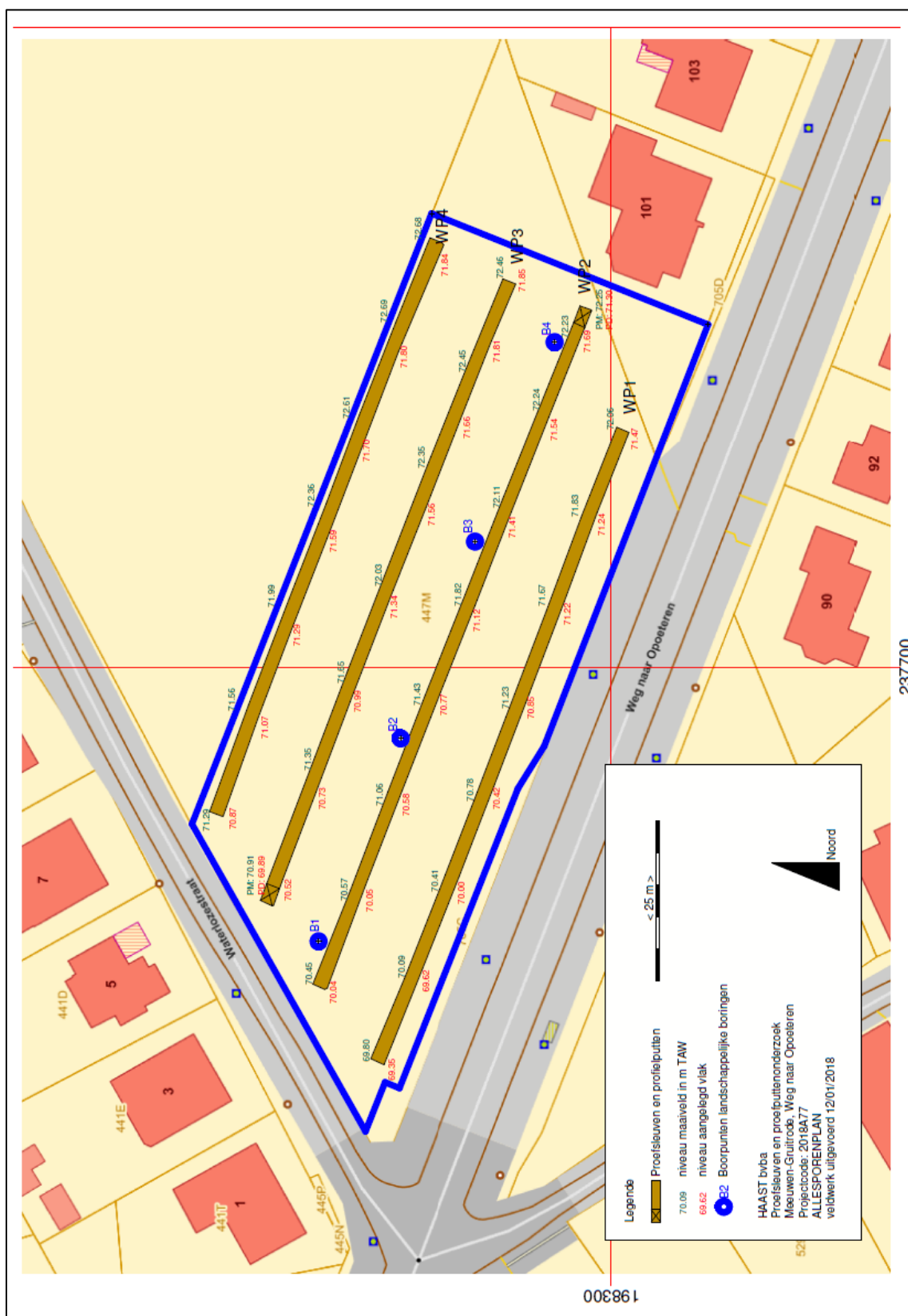

COVERFOTO: Het terrein gefotografeerd van zuidwest naar noordoost, opname 12/01/2018

INHOUD

1. Beschrijvend gedeelte	p.5
2. Bouwprogramma	p.7
3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek	p.9
4. Assessment van het terrein	p.11
5. Gemotiveerd advies	p.13

Allesporenplan projectcode 2018A77, Meeuwen-Gruitrode (Neerglabbeek), Weg naar Opoeteren

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode: 2018A77

Nummer wettelijk depot: D/2018/12654/03

Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg,
OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

Naam en adres van de opdrachtgever: Marchetta Woningbouw, Marcel
Habetslaan 30, 3600 Genk

Locatiegegevens:

Provincie: Limburg

Gemeente: Meeuwen-Gruitrode

Deelgemeente: Neerglabbeek

Adres: Weg naar Opoeteren

Toponiem:

Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

Nr	X	Y
1	237672.715	198364.842
2	237622.740	198336.870
3	237753.928	198283.980
4	237770.948	198326.755

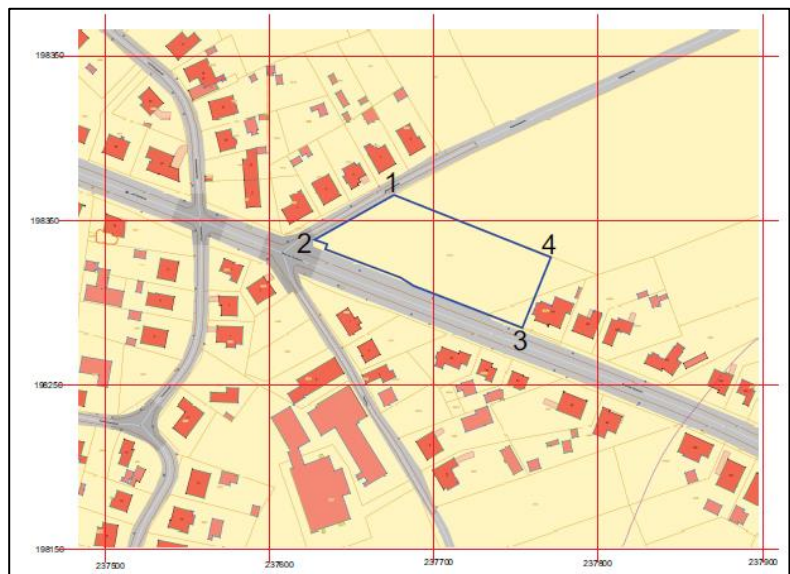

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Meeuwen-Gruitrode, afdeling 5 (Neerglabbeek) perceel 447m en 455p3. Beide percelen zijn deels betrokken in het plangebied aangezien er een grondruil zal plaatsvinden waardoor een deel van perceel 455p3 gevoegd wordt bij de geplande verkaveling terwijl een gelijkwaardig deel van perceel 447m zal gevoegd worden bij perceel 455p3 waardoor het uitgesloten dient te worden van de verkaveling en het projectgebied. De oppervlakte van het projectgebied blijft daardoor wel quasi gelijk aan de oppervlakte van het kadastrale perceel 447m, zijnde 5800 m².

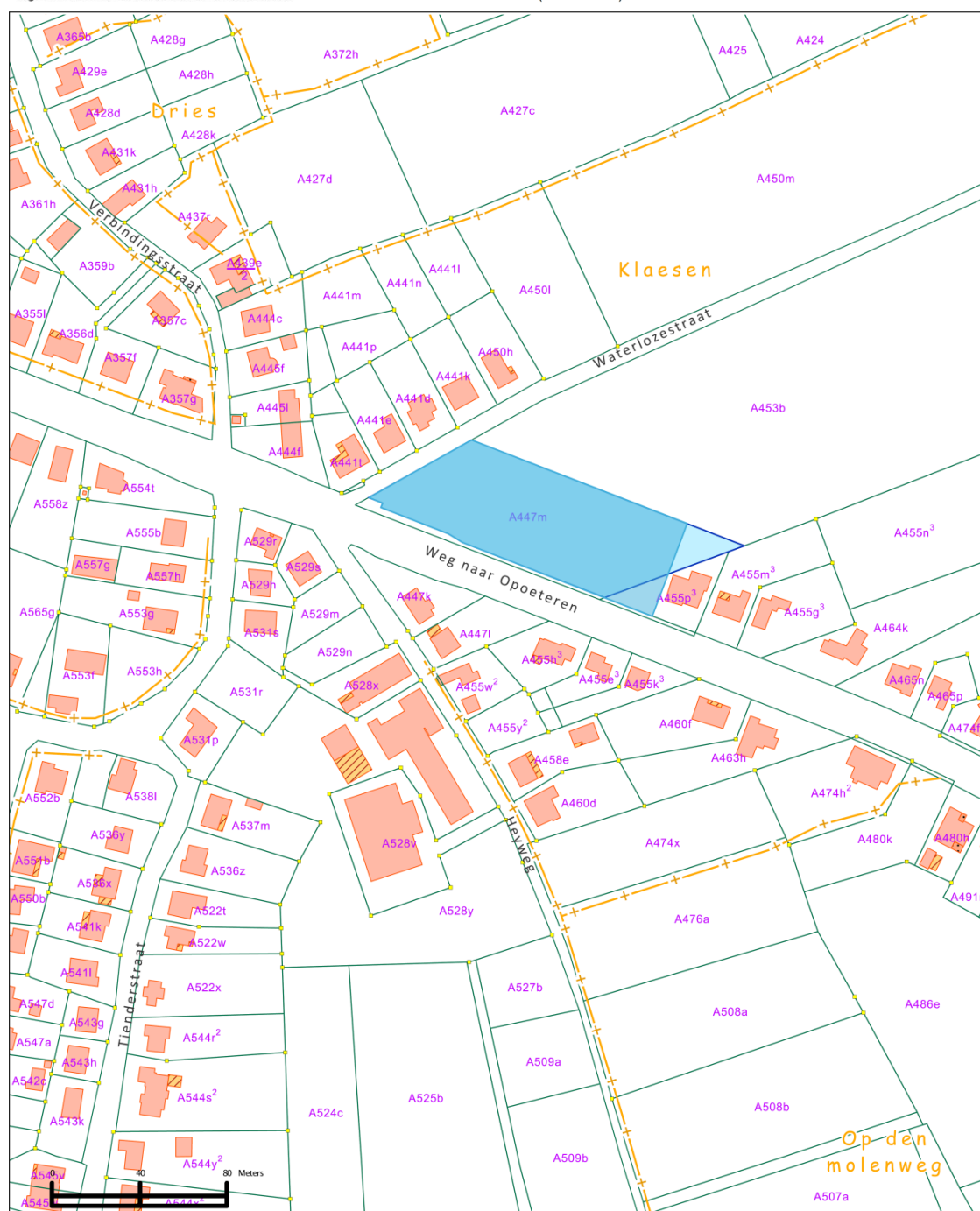

Fig. 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016

Begin- en einddatum van het onderzoek:

Het proefsleuvenonderzoek ter opmaak van deze nota startte op 12/01/2018 en werd afgerond op 12/01/2018, wat betreft het veldwerk.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed:

Bureauonderzoek, Geologische dateringen: Tertiair Quartair Holoceen Geomorfologisch: vlakke rivierrass eolische afzettingen Bodems:	anthrosol Bodemgebruik: akkerland grasland Archeologische indicaties: Losse vondsten Objecten/materiaal: Aardewerk of keramiek Steengoed	Aardewerk/ Vaatwerk Metaal Lood Dateringen: Romeinse Tijd Middeleeuwen Late Middeleeuwen Nieuwe tijd
---	---	--

2. Bouwprogramma

Perceel 447m grenst aan de zuidzijde aan de Weg naar opoeteren in Meeuwen-Gruitrode, deelgemeente Neerglabbeek en aan de westzijde aan de Waterlozestraat. Na de grondruil zoals hoger al beschreven, zal het projectgebied verkaveld worden in 12 bouwloten, alle 12 gericht naar de Weg naar Opoeteren. Er dienen geen infrastructuurwerken te worden uitgevoerd op het terrein aangezien de kavels palen aan een uitgeruste weg. De geplande ingrepen in de bodem na het verkrijgen van de verkavelingsvergunning blijven derhalve beperkt tot het bouwen van de wondingen (aanleg funderingen, aansluitingen nutsvoorzieningen, bouw kelderruimtes) Van de geplande gebouwen bestaan nog geen detailplannen, temeer omdat eerst een verkavelingsvergunning dient bekomen te worden. De geplande woningen worden 2 per 2 geclusterd waardoor 6 bouwblokken van telkens twee woningen in halfopen bebouwing zullen worden gecreëerd met achterliggend tuinhuis/garage. Uiteraard worden ook voor inritten en tuinaanleg de nodige ingrepen in de bodem gedaan waardoor de totale oppervlakte aan ingrepen in de bodem ruim boven de 1000 m² zal komen te liggen.

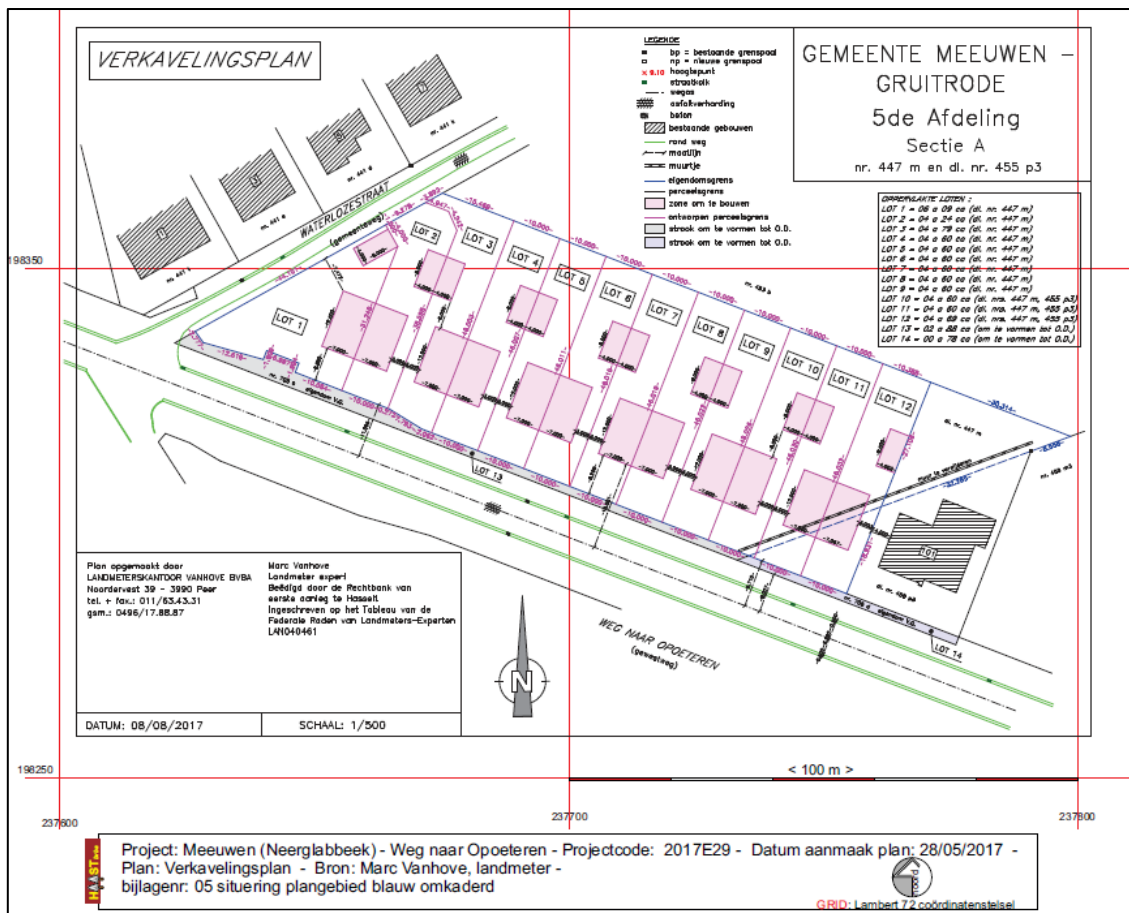

Fig. 3: Verkevelingsplan. © Marc Vanhove, beëdigd Landmeter.

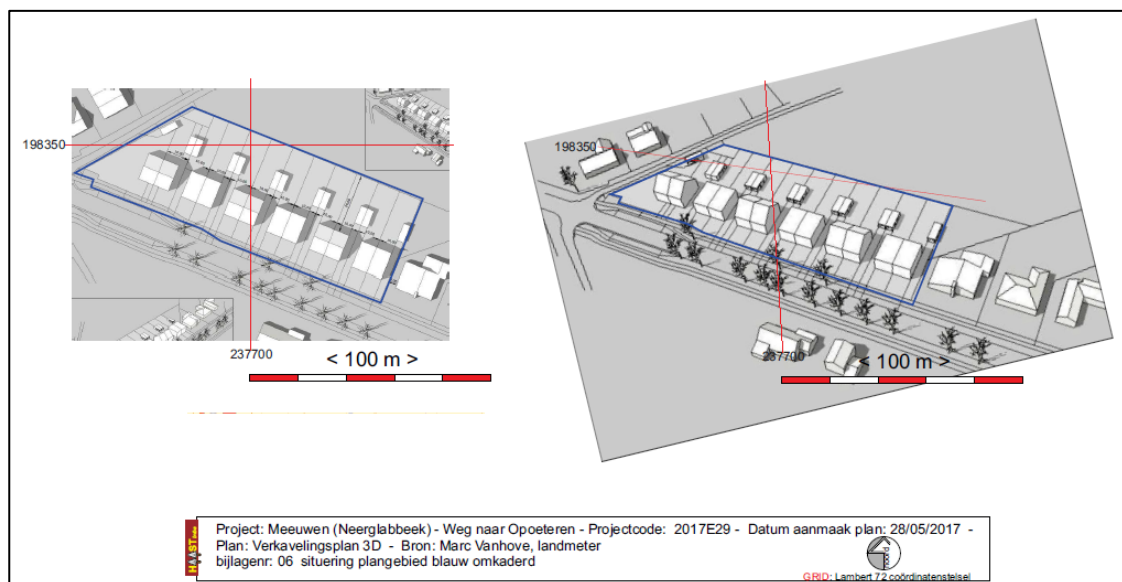

Fig. 4: verkevelingsplan in 3D © Marc Vanhove, beëdigd Landmeter.

Verstoorde zones:

Er kunnen binnen het projectgebied geen verstoorde zones vastgesteld worden.

3. Resultaten voorafgaand archeologisch onderzoek

Afweging noodzaak verder onderzoek

Binnen het projectgebied zijn er tot heden geen archeologische onderzoeken gebeurd noch vondstmeldingen bekend. Echter in de omgeving van het projectgebied, met name ten (west)zuidwesten, zuiden en (oost)zuidoosten, zijn een aantal vrij rijke vindplaatsen gekend met vondsten die dateren van het mesolithicum/neolithicum tot en met de middeleeuwen/Nieuwe Tijd. De afstand van deze vindplaatsen tot het projectgebied varieert van ca. 500 m tot ongeveer 1 km. Eerder dan de afstand zou de topografische situering een aanwijzing kunnen zijn voor mogelijke bijkomende vindplaatsen. De vondstlocaties ten zuiden en zuidoosten van het projectgebied bevinden zich echter op heuveltoppen, hoger gelegen plekken in het landschap terwijl het projectgebied gelegen is op de gradiëntzone van een droog dal. Dit lijkt dan weer enigszins vergelijkbaar met de vindplaatsen ten zuidwesten van het projectgebied waar, behalve steentijdvondsten ook vondsten uit de IJzertijd en Romeinse tijd zijn geïnventariseerd.

Een projectie van de Locaties op de bodemkaart toont dat de meeste locaties gesitueerd zijn op bodems met een geringe humus A-horizont; geen m- of plaggenbodems. Het grote aantal vondsten kan dus daarmee samenhangen aangezien door ploegen op niet-plaggenbodems artefacten eerder opgeploegd zullen worden dan wanneer zich op het terrein een plaggenbodem heeft ontwikkeld die waarschijnlijk oudere sporen heeft begraven en afgedekt. De enige verstoring die daar kan gebeurd zijn is de eerste landbewerking en wanneer die binnen het projectgebied heeft plaatsgevonden kon niet achterhaald worden via historische kaarten; alleszins is op de Ferrariskaart uit 1771-1776 het projectgebied al ingekleurd als akker wat er op wijst dat het gebied al in de 18de eeuw en waarschijnlijk al veel eerder in gebruik was als landbouwgebied, behorend bij de boerderijen die in de directe omgeving van het projectgebied op de historische kaarten staan ingetekend.

Dit betekent dat de archeologische verwachting moeilijk kan ingeschat worden en daarom zal via het programma van maatregelen een gefaseerd archeologie-traject voorgesteld worden.

Het landschap maakt deel uit van het Kempisch Plateau en zal in oorsprong waarschijnlijk een dun bebost heidelandchap geweest zijn dat pas in de middeleeuwen gecultiveerd werd. Er zijn geen aanwijzingen voor ernstige grondverstorende activiteiten of natuurlijke of

antropogene invloeden die het reliëf of de terreingesteldheid ernstig verstoord zouden hebben. Enkel de aanwezigheid van een plaggenbodem, zoals aangegeven op de bodemkaart, kan ervoor gezorgd hebben dat het oorspronkelijke reliëf enigszins afgevlakt is maar dan door ophoging van het terrein met plaggen.

Voor zover kon worden nagegaan is het terrein vermoedelijk geëvolueerd van een heidelandschap naar een landbouwgebied en dit vanaf de middeleeuwen/ late middeleeuwen. Tot op heden is het in gebruik voor landbouwdoeleinden.

De bouw van de woningen met aanleg van inritten, tuinen, terrassen en nutsvoorzieningen zullen een nefaste invloed hebben op mogelijk bodemarchief. Meer dan 1/3de van het terrein zal onderhevig zijn aan bodemingrepen die eventueel aanwezig bodemarchief en archeologische sporen zullen vernietigen.

Advies:

Aangezien heel het terrein kan beschouwd worden als een onverstoorde zone, is het aangeraden een uitgebreid archeologisch traject te volgen mede gelet op de rijke vindplaatsen in de omgeving van het projectgebied.

Op basis van voorgaande wordt dan ook aanbevolen het terrein te onderwerpen aan een landschappelijk booronderzoek met als mogelijk vervolgtraject een verkennend archeologisch booronderzoek eventueel gevolgd door een archeologisch waarderend booronderzoek, een archeologische opgraving en/of een proefsleuvenonderzoek (archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van proefsleuven).

Onderzoeksstrategie

Het veldwerk, landschappelijk booronderzoek, werd uitgevoerd door 1 bodemkundige en 1 archeoloog. De resultaten werden door de bodemkundige in een rapport weergegeven dat verwerkt is in dit verslag. Voor de foto's van de boormonsters werd nog de projectcode 2017E29 van archeologienota 4560 gebruikt.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd door 1 erkend archeoloog en 1 archeoloog-assistent. Voor het proefsleuvenonderzoek werd een nieuwe projectcode gebruikt, 2018A77.

Gebruikt materiaal

De manuele boringen werden uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm.

De proefsleuven werden gegraven met een 21-ton kraan op rupsbanden met een graafbak van 2 m breed.

De locatie van de proefsleuven, samen met de niveaus van het aangelegde vlak werden ingemeten met een ALTUS APS-NR2 gps-toestel met een afwijking horizontaal van 0,5 tot 1 cm en verticaal van 0,8 tot 1,2 cm.

Inbreng specialisten

Jeroen Wijnen van Laaglandarcheologie met een ruime ervaring in bodems in Vlaanderen, met name in de provincies Limburg, Antwerpen en Vlaams-Brabant, werd aangetrokken om het bodemonderzoek mee uit te voeren. Hij verzorgde ook het verslag dat verwerkt werd in de archeologienota.

4. Assessment van het terrein

Het aardkundig onderzoek: Boring 1 is gestuit op ca. 60 cm in zwak humeus, zeer fijn, lemig, sterk grindig zand (Ap2-horizont). De ondergrond bestaat volgens de Quartair-Profieltypenkaart kaartblad 10-18 Maaseik tot Zutendaal Grinden van de Formatie van Zutendaal.¹ De aangetroffen ondergrond bestaat uit geel en oranjegeel zeer fijn, zwak grindig lemig zand.

Bovenop de boven beschreven ondergrond is een dikke tot diepe humeuze A-horizont aangetroffen, bestaande uit twee subhorizonten van een plaggenvormige bodem. Zover de ondiepe ondergrond verkend kon worden, varieert de A-horizont in dikte tussen 50 en 70 cm. De Ap1-horizont bestaat uit donker grijsbruin, zwak humeus, lemig, matig grindig, zeer fijn zand tot 30 à 50 cm –mv. De Ap2-horizont bestaat uit donker geelbruin, zwak humeus, zeer fijn lemig, sterk grindig zand.

In alle boringen is in de Ap2-horizont een enkele houtskoolspikkel aangetroffen als archeologische indicator.

Algemeen is er een enigszins intacte bodemopbouw aangetroffen binnen het onderzoeksgebied. In alle boringen is een typisch AC-profiel aangetroffen met een intacte bodemopbouw. Er zijn geen afgedekte horizonten van een door het plaggendeek afgedekte bodem aangetroffen.

De aanwezigheid van grind is niet vreemd aan het gebied aangezien het gelegen is in het oostelijk deel van het Kempisch Plateau. Om E. Paulissen te citeren: *Het Kempisch Plateau: komt overeen met de meest onvruchtbare Kempen en bestaat uit een hoger gelegen vlakte, afhellend naar het noorden, met diep ingesneden dalen (hierin bewoning) en*

¹ Borremans, 2014; In Beerten, 2005 bekendstaand als de Formatie van As.

opgebouwd uit fluviatiele grinden (vnl. in het oostelijk deel) en fluviatiele grove zanden (vnl. in westelijk deel) onder een dunne laag dekzanden².

Het projectgebied bevindt zich op een licht van west naar oost hellend terrein. Door de helling van het terrein, het laagste punt ligt op +69,84 m in de meest westelijke punt van het projectgebied en het hoogste op +72,61 m in de meest oostelijke hoek, een niveauverschil van 2,77 m, moet er toch rekening gehouden worden met lichte erosie van het terrein bij hevige regenbuien. Uit een combinatie van de erosiegevoeligheidskaart per perceel met de watertoets erosiegevoelige gebieden, blijkt vooral de westelijke helft van het terrein licht erosiegevoelig te zijn. Dit komt ongeveer overeen met de zone die op de vandermaelenkaart staat ingetekend als beemdgebied.

Het proefsleuvenonderzoek

Volgend op het bureauonderzoek, raadpleegbaar via <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4560> werd een landschappelijk bodemonderzoek in de vorm van een booronderzoek uitgevoerd conform de in het programma van maatregelen vooropgestelde aanpak. Het resultaat van het booronderzoek toont aan dat het terrein sterk grindig is en dat de bodemopbouw nauwelijks of niet geschonden is, maar door de stenige ondergrond niet interessant is als vestigingsplaats voor de mens. Het terrein zal eerder gebruikt zijn als landbouwgebied en derhalve was de archeologische verwachting vooral gericht op off site fenomenen die gerelateerd kunnen worden aan het gebruik van het terrein als akkerland. Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek zou ons inzien weinig opleveren enerzijds omwille van de stenige ondergrond zoals al bleek uit de landschappelijke boringen waarbij de kans zeer groot was dat de boringen voortdurend zouden stuiten, anderzijds omdat vooral de prehistorische mensen eerder geneigd waren de nabijgelegen heuveltoppen op te zoeken om een tijdelijk kamp op te slaan eerder dan zich op de helling naar het plateau te vestigen.

Het dikke pakket Ap-horizont(en), typisch voor een plaggenbodem, kon beschermend zijn voor archeologische sporen en relict en de afwezigheid van archeologische sporen kon niet eenduidig vastgesteld worden via het landschappelijk booronderzoek. Derhalve werd het projectgebied verder archeologisch onderzocht doormiddel van een proefsleuvenonderzoek zoals aangegeven en beschreven in het programma van maatregelen toegevoegd aan nota ID4560.

Er werden vier proefsleuven aangelegd west –oost gericht ongeveer georiënteerd op de helling van het terrein en conform de aanbeveling in het programma van maatregelen:
De motivatie voor deze oriëntatie is enerzijds van praktische aard omdat het terrein slechts een beperkte diepte kent van 52 m waardoor redelijk wat ruimte moet gelaten worden voor de verplaatsingen van de graafmachine, anderzijds volgen de proefsleuven op deze manier

² E. Paulissen, J. Goossens, J. Molemans en J. Theuwissen, De begrenzing van de Kempen (Mededelingen van de Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde, Nr. 25). Hasselt 1983, p. 153-156.

enigszins de helling van het terrein en zijn ze ongeveer haaks georiënteerd op het droogdal ten westen van het projectgebied

In geen enkele van de aangelegde sleuven werden archeologisch waardevolle of interessante sporen aangetroffen.

Gelet op de totale afwezigheid van archeologisch waardevolle sporen en archeologica beperken we het overzicht van de proefsleuven tot een fotografisch overzicht. In twee proefsleuven, proefsleuf 2 en 3 werden bijkomend bij het landschappelijk booronderzoek nog profielputten aangelegd.

Tijdens het landschappelijk booronderzoek bleek de ondergrond grindrijk te zijn, tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek dat niet alleen de Ap2-sterk grindig is maar ook de C-horizont bevat zeer veel grind, gaande van grinden < dan 2 cm tot zware stenen, rolkeien met een diameter tot 30 cm.

Dat proefsleuvenonderzoek leverde geen enkel spoor of andere vormen van archeologische erfgoedwaarden op. Het projectgebied is met andere woorden vanuit archeologisch oogpunt steriel.

Algemeen kan gesteld dat het terrein gelet op de afwezigheid van archeologisch interessante sporen en archeologica kan vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek.

5. Gemotiveerd advies

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek kan gesteld dat het terrein vanuit archeologisch oogpunt niet interessant is. Het proefsleuvenonderzoek heeft geen resultaten opgeleverd

Advies:

Op basis van de gegevens uit het landschappelijk booronderzoek en het archeologisch proefsleuvenonderzoek kan derhalve besloten worden dat het projectgebied geen resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Het projectgebied kan daarom vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek. Via dit programma van maatregelen stellen we voor om bij een herziening van de Gebieden Geen Archeologiekaart het projectgebied daarin op te nemen als GGA-gebied.